GJØVIK KOMMUNE

Johan Castberg

En verdensarv fra Innlandet

FORUT Skoleløpet

CASTBERG -seminaret

De Castbergske barnelover

Lovene ble vedtatt 10. april 1915 og iverksatt fra 1. januar 1916.

Fakta #1

Sikret likestilling mellom barn født i og utenfor ekteskap

Fakta #2

Sikret arverett til barn født utenfor ekteskap

Fakta #3

Sikret økonomisk støtte til ugifte mødre fra barnets far

Fakta #4

Gjorde Norge til pioner i internasjonal barnerett

Hva er de 6 barnelovene?

Visste du at...

Disse lovene er en av **verdens aller første** lover om barns rettigheter!

- Barn født i og utenfor ekteskap skal ha de samme rettighetene og mulighetene.
- Samme arverett til «uekte» som til ektefødte barn.
- Anledning til særeie der mor eller far hadde barn utenfor ekteskapet.
- Lov om forandringer i skilsmisseloven.
- Begge foreldrene har ansvar for å bidra til at barnet har en god oppvekst.
- Mødre og barn som ikke fikk hjelp fra faren skulle få bidrag fra kommunen frem til barnet ble 6 måneder.

Johan Castberg
Barnelovens far

Født i Telemark i 1862.

Sakfører på Gjøvik i 1888.

Representant på Stortinget fra 1900.

Sorenskriver på Toten i 1906.

Norges fremste forkjemper
for sosiale rettigheter.

Katti Anker Møller
Barnelovens mor

Født i 1868, vokste opp på Hamar.

Giftet seg med sin fetter Kai Møller.

Æresmedlem i Norsk Kvinnesakforening.

Norges fremste forkjemper for kvinners og barns rettigheter.

Johan og Katti

- Ble omtalt som politiske tvillingsjeler i kampen om sosiale rettigheter
- Mente mødre og barna deres levde under forferdelige forhold
- Kirken mente at alle var født med *arvesynd*, spesielt barn utenfor ekteskapet – noe Katti og Johan mislikte sterkt

- Begge ville gi barn utenfor ekteskap like rettigheter
- Begge ville gi foreldrene forpliktelser
- Begge ville at barna skulle vite hvem som er foreldrene deres
- Begge krevde at fedrene ikke skulle kunne stikke fra handlingene sine

Norge

Rundt år 1900

Norge var preget av stor klasseforskjell mellom storbønder, husmenn, skogeiere og skogs-arbeidere, godseiere og tjenestefolk, industrieiere og løsarbeidere.

Titusener unge mennesker emigrerte årlig til Amerika i håp om et bedre liv.

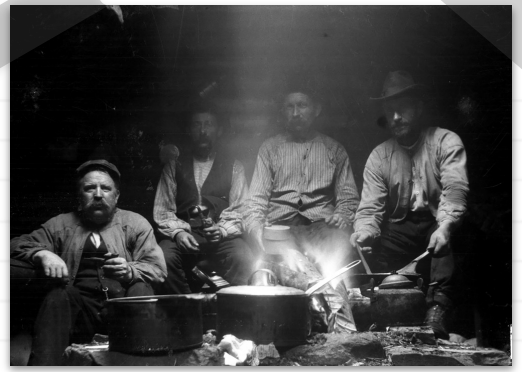

Skogsarbeidere ca. 1900

Reiser fra Norge til Amerika ca. 1910

Fattige barn måtte ut i jobb tidlig for å tjene penger.

Barn var billig arbeidskraft og kunne jobbe i fyrstikkfabrikker, skog- og landbruk, tobakksindustrien, i gruvene og veverier.

De yngste barna var bare fem år.

Arbeidere i fyrstikkfabrikk i Nittedal, 1887.
Barnearbeidere i gruven, ca 1900.

Å få barn utenfor ekteskap ble sett ned på, men kun moren ble fordømt.

Barna ble ofte gjemt bort hos fremmede mellom mange hjem.

Noen ble i familien hos fjerne slektninger, andre ble en del av utvandringen til Amerika.

Omtrent 30% av nyfødte barn utenfor ekteskap, døde i løpet av første leveår

Verdt å tenke på

Det var stor skam for en mamma å være gravid uten å være gift.

Om mor og far ikke var gift, var dette skamfullt for både mor og barn.

Det sies at barnelovene skapte trygghet.

Hva tror du gjorde forskjellen for mor og barn?

Katti og Johan kom begge fra rike hjem.

Hvorfor tror du de brydde seg om å kjempe for de fattige?

FNs Barnekonvensjon

Barnelovene har mye til felles med FNs barnekonvensjon som kom senere.

Barnekonvensjonen er en avtale mellom mange lang med rettigheter som gjelder alle barn i verden.

Konvensjonen ble vedtatt i 1989.

Takket være Johan og Katti, var Norge tidlig ute med å sikre barn rettigheter – og det 75 år før konvensjonen!

Eksempler på likheter og ulikheter mellom barnelovene og barnekonvensjonene:

Likheter

- Barn har rettigheter, og voksne må sørge for at de blir fulgt.
- Barn har rett til omsorg og trygghet.
- Barn har rett til å gå på skole.
- Barn skal ikke diskrimineres. De skal behandles rettferdig, uansett hvem de er eller hvor de kommer fra.

Ulikheter

- Barnelovene var en nasjonal lovgivning som gjaldt i Norge, mens barnekonvensjonen gjelder over hele verden.
- Barnekonvensjonen er bredere og inneholder flere barnerettigheter.

Verdens dokumentarv UNESCO

Barnelovene

Ble 2017 tatt opp i registeret *Memory of the World.*

Lovene er banebrytende i sitt slag.

Gjorde Norge til et forbilde når det gjaldt rettigheter for barn og ugifte mødre.

UNESCO
er FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon

Norge har fem norske verdensarvminner, i tillegg til barnelovene, blant annet:

- Et Dukkehjem, Henrik Ibsen
- Thor Heyerdahls arkiver

Felles for dem alle er at det er historisk dokumentasjon som har internasjonal betydning.

Oppgaver

Gruppe A

Oppgave

Dere setter opp en scene der dere viser hvordan en enslig mor og barnet hennes hadde det.

Ta et eller flere bilder av scenen.

Gruppe B

Oppgave

Dere setter opp en scene som viser hvordan en rik familie hadde det. Hva tenkte de fattige om barnet til en enslig mor?

Ta et eller flere bilder av scenen.

Gruppe C

Oppgave

Dere setter opp en scene som viser Katti på en talerstol blant fine fruer og forteller de rike hvordan det er å være moren og barnet hennes.

Fortell hvorfor Katti mente det var viktig at rikfolk visste dette.

Ta et eller flere bilder av scenen.

Gruppe D

Oppgave

Dere setter opp en scene som viser Johan på talerstolen i Stortinget hvor han forteller at vi må ha en lov der barn skal stå i sentrum.

Fortell politikerne hvorfor han mente det var helt nødvendig med egen lov for barn.

Ta et eller flere bilder av scenen.

Gruppe E

Oppgave

Dere setter opp en scene som viser tiden etter at barnelovene var blitt kjent og akseptert. Vis et møte mellom de som mobbet og den som ble satt utenfor gjennom mobbingen.

Ta et eller flere bilder av scenen.

Kilder

- Widling, Tor Ragnar. (2003, 8. mars) *Johan Castberg*. Store Norske Leksikon. https://snl.no/Johan_Castberg
- Universitetet i Oslo. (2020, 13. mars). *De Castbergske barnelover.* Norgeshistorie.no https://www.norgeshistorie.no/kilder/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/K1628-de-castbergske-barnelover.html
- Andersland, Geir Kjell (red.) 2015. *De Castbergske barnelover 1915-2015*. Cappelen Damm.
- Jenssen, Jens Olai. 2017. *Et brennende hjerte – Johan Castberg, sosialpolitisk pioner og velferdsstatens banebryter.* Kolofon Forlag AS.
- *Bilder lånt fra digitaltmuseum.no*